

АНТИКРИМІНАЛІЗМ ПОЛІТИЧНИЙ (політико-кримінологічний аспект) – умовно автономна доктринальна складова кримінологічної політики, яка виражається у комплексі ідей, принципів, світоглядних диспозицій щодо політики, які забезпечують науково обґрунтовану зорієнтованість її інститутів на досягання загальносоціальних цілей кримінально-превентивного значення. Імплементация політичного антикриміналізму до ідейної платформи кримінологічної політики має відкривати можливість формування в цілому керованої підсистеми політико-кримінологічної діяльності, що є інтегрованою до системи протидії злочинності. Основна мета такої інтеграції полягає у посиленні запобіжного ефекту політичної діяльності. Зміст ідеї політичного антикриміналізму має два виміри – теоретико-пізнавальний (світоглядний) та практико-перетворювальний.

Теоретико-пізнавальний вимір політичного антикриміналізму визначає його концептуальну приналежність до ліберально-гуманістичної ідеології державного управління. В структурі останньої політичний антикриміналізм виявляється ідеологією-рухом, яка покликана забезпечити кримінально-превентивну специфікацію інституту політики, особливо у гостро кризові періоди суспільного розвитку, коли злочинність становить загрозу національній безпеці. У зв'язку з цим світоглядний аспект ідеї політичного антикриміналізму полягає: а) в утвердженні гуманістичної сутності політики, її зорієнтованості на вільну та відповідальну людину через забезпечення її кримінологічної безпеки; б) у розгортанні людиноцентристського вектору інноваційних соціальних стратегій з урахуванням стану фундаментальних кримінальних загроз, криміналізму.

Практико-перетворювальний вимір політичного антикриміналізму формується у сфері конкретних кримінально-превентивних практик предметно політичного характеру. З одного боку – вони мають бути спрямовані на оптимізацію самої політичної системи, у зв'язку з чим повинні набувати

внутрішньо-управлінського значення (напряму, вектору реалізації). З іншого – забезпечувати зовнішні по відношенню до політики профілактичні результати.

Зміст *внутрішньо-управлінського вектору* реалізації політичного антикриміналізму деталізується через такі основні напрями діяльності:

1. *Очищення влади* (люстрація), що полягає у комплексному впливі на кадровий склад органів державної влади з використанням відповідного правотворчого інструментарію. За формою заходи щодо очищення влади у відповідності до Закону України «Про очищення влади» від 16.09.2014 року № 1682-VII – правові, а за змістом – змішаного, політико-кримінологічного, характеру.

Досвід здійснення очищення влади в Естонії, Литві, Польщі, Словаччині, Угорщині, Чехії та деяких інших країнах наочно засвідчує виключно політичний характер цих процедур, їх загальну спрямованість на декомунізацію державних органів у найбільш широкому її розумінні: від ідеологічних складових їх функціонування (на кшталт денацифікації в післявоєнній Німеччині) й до персональної фільтрації за ретроспективними підставами, пов'язаними зі співпрацею службовців у минулому з органами державної безпеки. В Україні ж прийняття вищевказаного закону вирізняється первинністю не політичного, а кримінологічного стимулу – усунення від посад в органах державної влади визначеної категорії осіб, які імовірно причетні до порушень прав і свобод людини, узурпації влади, підриву національної безпеки і оборони України (ч. 2 ст. 1 Закону України «Про очищення влади»).

2. *Превентивне обмеження політичних прав* – захід, щільно пов'язаний з попереднім, та є його перманентним наслідком. Як правило, звільнення особи на підставі люстрації тягне за собою заборону їй займати відповідні посади в органах державної влади, окремі з яких мають суто політичний характер. Таким чином досягається відсторонення потенційно кримінально активної особи від управління державними справами.

3. *Узгодження фракційної, міжфракційної, коаліційної роботи парламентарів* з метою запобігання формуванню деструктивних політичних конфліктів, що імовірно матимуть своїм наслідком часткову дисфункцію законодавчого органу, блокування його роботи, політичну ангажованість вищого й центральних органів державної виконавчої влади.

Зовнішньо-управлінський вектор реалізації політичного антикриміналізму виражає спрямованість політико-управлінського впливу на усунення зовнішніх по відношенню до політичної кон'юнктури криміногенних факторів – найбільш глибоких суспільних протиріч, конфліктів, що сприяють відтворенню параметрів стану криміналізму. Виділяють такі основні практико-перетворювальної політико-кримінологічної діяльності:

1. *Парламентська коаліційна робота* щодо формування політичної волі на створення належних правових основ концептуалізації та реалізації кримінологічної політики держави, стратегічний розвиток кримінологічного законодавства.

2. *Кримінально-превентивна діяльність депутатів всіх рівнів через функціонування громадських приймалень*. Метою такою діяльності є акумуляція та артикуляції інформації про джерела суспільних протиріч, що формуються на місцевому рівні й мають криміногенне значення; контроль над їх нейтралізацією компетентними органами державної влади і муніципалітету.

3. *Превентивна дипломатія* – використання дипломатичних методів для попередження виникнення спорів, збройних конфліктів, їх розширення, загострення, ескалації. У випадку крайніх форм кримінальних загроз стратегія превентивної дипломатії передбачає активне втручання міжнародних коаліційних сил із розгортанням миротворчих (військових) та/або миропідтримуючих (поліцейських) місій. Основними суб'єктами превентивної дипломатії є Президент України, працівники дипломатичної служби, Міністерства закордонних справ України, Служби зовнішньої розвідки

України, ООН, міжнародні організації, що діють під егідою ООН, міждержавні контактні групи, що створюються та діють за принципом *ad hoc*.

4. *Монетарна превенція*, що є прерогативою центробанку та здійснюється через такі заходи: а) діагностика окремих складових кримінологічної обстановки за характером, інтенсивністю та джерелами (суб'єктами) неформального впливу (спроб впливу) на Національний банк України; б) визначення пріоритетних та випереджаючих превентивних заходів щодо недопущення реалізації імовірних криміногенних сценаріїв розвитку економічних відносин; в) запобігання або послаблення політичного тиску великого бізнесу на державу в частині її монетарної політики; г) запобігання або послаблення іноземного політичного негативного впливу на центробанк, пов'язаного, перш за все, з підривною діяльністю іноземних спеціальних служб, а також з об'єктивними ефектами глобалізації.

5. *Активізація використання в кримінологічних цілях інструментів регіональної (місцевої) політики* через обласні, районні державні адміністрації, органи місцевого самоврядування. Основне завдання реалізації цього напряму політичного антикриміналізму полягає у синхронізації інтересів місцевих і загальнодержавних політичних й економічних еліт, забезпечення балансу їх інтересів на підставі та/або з урахуванням інтенсифікації їх кримінально-превентивних неспецифічних функцій з безумовним додержанням принципу законності.

Літ.: 1. *Орлов Ю. В.* Політико-кримінологічна теорія протидії злочинності : монографія / Ю. В. Орлов. – Харків : Діса Плюс, 2016. – 656 с. 2. *Про очищення влади* : Закон України від 16.09.2014 року № 1682-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1682-18>.

Орлов Ю. В.